

Жыйылыу

Казбек КОКОВ:

Инвестицияла — экономиканы айныуу, регион бюджетни къолайны ёсюрюкю, социал жумушланы тамамлауу баш амалларындан бири

Казбек Кокв Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла советни жыйылыуун бардырганды. Анда 2024 жылны эсептери чыгарылгандыла, шендого болум озюкюленди эмда келир кезиге борча белгиленгенди, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысы бла Правительствоосуун пресс-службасындан.

Кенеше КъМР-ни Правительствоуун Президент Муклавы Алий, аны орунбасарлары, экономика бөлүмю министрлери, предпринимательлери къауамда къатышкандыла.

Жыйылыуу башла, Казбек Кокв Стратегия башламчылыклары агентствосуун Санкт-Петербургдагы экономика форумда туура этиген Милет инвестиция рейтингинде Къабарты-Малкъар керюмдолорин игилендиргени, СКФО-да 3-чю жерден экинчи кетюрюлгенин эсгергенди. «Ол экономикабызны инвестиция жаны бла айны барганын керюзгөн жетишимди, анга макроэкономика керюмдоло да шагътайты этедиле», — дегенди.

Республиканы оюноусу бир-бир керюмдолоны юлюге келтиргенди, ол санда халккы файдасы къалай ёсгенди да туура этгенди: «2019 жылдан башласак, бизде жар адамга орта эсеп бла 20 615 сом жетгенди. Бюгонюлда, 2024 жылны эсептерине кере, ол 45 443 сомду, СКФО-да уа орта эсеп бла — 40 603 сом. Алай бла 2019 жылдан бери халккы файдасы 2,2 кереге ёсгенди. СКФО-да уа биз 10 процентден асламга озабиз. 2020 жылдан башлап бизде керти файдала жай салын орта эсеп бла 110 процентден асламга ёсуп бардыра. Аны хайырландан жар адамга жеткен эканы 45 443 сомга жеттирге онг чыкканды. Ол бюгонюлда СКФО-да бек улуу керюмдоло болганын ёктемлеп айтма.

Быйыл январь-март айлада ол хал ханна торлемгенди. СКФО-да биринчи кварталда орта эсеп бла ол керюмдоло 36 428 сом болган эсе, бизде уа 41 482 сомга жетгенди. 2024 жыл бла тенгештиргенде, ёсом 124 процентти. Къолайызыны саны да на анга кере азайгандыла. 2019 жылда ала халккы 25 процентти тутхан эсепле, бюгонюлда 11,7 процент боладыла. Ол да иги керюмдоло.

Толтуруучу власте органна бюджет ахчага урунганыны иш халкыларын кетюрю жаны бла да улуу иш тендырадыла. Анга кере уа бизне бла кюрошенге да ишчилерин айлыкларына къошдыла. Аны хайырландан а адамлары сагъа-апыу къолайлыклары ёседи, экономика да айны барды. Аны шагътайтыллы шартта келтирге сюеоме: 2024 жылны 7 айнда кеси файдаларыбыз 11 миллиард 130 миллион сом болган эсепле, быйынны 7 айнда республикалы бюджетни, жалаңда республикалы бюджетни, файдлары 14 миллиард 30 миллион сомга жетгенди — 2,2 миллиард сомга кеп! Ол 119

процент чаклы бирди, башхача айтанда, дефляцияны ёлчөмөндөн бийик.

Айхъ да, инвестициялызас ол керюмдологе жетер амал жокъду. Аны себепли инвестицияны кёбөйтүү — маганылы жумушладан бири болганылай къалады. Инвестицияла бла болум игиленир оюн, тийишли онгта кыуаргак керекди. Ол а экономиканы айнытууду, бюджетте файдала кеп тюрочра этюуду эмда бек башы — республикада хар адамга жетген файданы ёсдорюкю.

Бу жыйылыуу хайырланчыл, бизнес бла кюрошенге, иши жерлеринде жигер урунуулары бла ахшы керюмдоло болдуруп, республикабызга алгъа барырга эмда айнырга себеплик этген, къырлыбызны жашаууна да юлюшлерин къошхан адамга ла жорек ырамылыбымы билдиргю сюеоме. Бек башы — бюджетибизни къолайлыгыны хайырындан эчки аскер операция бла байламлы жумушланы тынгыла тамамларга къолубуздан келеди. Ол бизне бек улуу борчубузд, аны биз толтурабыз, ма ол тиригибиз инвестиция селөйтмөй, алгъа барырга керекби».

Андан сора КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахыйланы Борис сөвшөгөнди. Ол 2025 жылда Россей Федерацияны субъектлеринде Инвестицияла бла байламлы болуму милет рейтингинде кыуаргак кыуаргак аныны оюсонден билдиргенди. Региону ол рейтингде болуму игилендирюу жаны бла мадарланы юч жылга жарашдырылган планы бла да шагърей этгенди. Рейтингни кыуаргакта субъектлерге 108 керюмдологе кере багы берилди. Ол санда предпринимательлери, экспертлери оюмлары, статистика шартланы да эсге

аладыла. Республика проектлеге административ эмда инфраструктура жаны бла себеплик этюу бла алгъа чаккъ эанды.

Казбек Кокв рейтингде ёрге кетюрюле барыу баш мурад маганын эсгергенди. «Аны бир игилиги — ол инвестицияны иши-бизде кемчиликлери кюроге онг береди», — деп чертенди. Республиканы Башчысы Советни баш борчларындан бири предпринимательге административ жаны бла къатышыну эмда чекле салыну азайтуу болганын эсгергенди.

КъМР-ни «Экономиканы айнытуу эмда инновациялы экономика» кыуаргак программасына кере гитче эмда орта предпринимательликке не себеплик этилгенини оюсонден айта, Рахыйланы Борис былай шартта келтиргенди: «2024 жылда ол программага 106 миллион сом чаклы бөлөнгенди. Аны 37 миллион сом чаклы бири республикалы бюджетни ахчасыды. Гитче эмда орта предпринимательлик бла кюрошенгени саны 6,3 проценте ёсгенди. Бюгонюлда эчки иели мюлкө 5,8 минг, предпринимательле да 16,8 минг боладыла. Усталыкларына кере кеслерине иш кыуаргакла да 81,4 мингге жетгенди. Аланы саны бир жылга 114,3 проценте ёсгенди. 2024 жылда гитче эмда орта предпринимательлик бла кюрошенгелден эчки налог халда 2,4 миллиард сом тошгенди. Ёсом, бытырыу бу кезиге бла тенгештиргенде, 135,3 процент болганды.

Жыйылыуа инвестиция ишлерини юсеринден билдирюу бла Бахсан шахар округу административияны башчысы кыуаргактуу толтурган Зуухра Архагова эмда Бахсан муниципал районун административияны башчысы Артур Балкюзю сөвшөгөнди. Регион

ну оюноусу муниципалитеттерини таматаларына инвестиция ишни тирилтирге, КъМР-ни Айнытуу корпорациясы бла бирге ишлеуерини кочендиргеге, онларын республиканы Инвестиция картасында керюзюп турурга кереклисин эсгергенди.

КъМР-ни Айнытуу корпорациясыны башчысы Чочайланы Ахмат а ишлерини эсептери бла шагърейлендиргенди, ол санда региону инвестиция стандарты жашауда къалай бардырылганын, проектлеге себеплик этюу бла байламлы тилекле эмда тарытуула бла ишлеу не халда болганыны оюсонден билдиргенди. Бюгонюлда корпорация битуде да 35,2 миллиард сом багыасы 36 проекте себеплик этеди. Бу ишчи «Бир терезе» аман бла цифрала алгъа кечюрор муратда тийишли инфраструктура кыуарла турады, предпринимательле бла байламлыкны ботюп къыйматы этюуу къайгысы да керюледи.

КъМР-ни Башчысында Инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла советни къаууму оюноу ичинде жыйылыуда туура этилген шартлага кере кеслерини оюмлары билдиргеге керекдиле.

КъМР-ни Башчысы Казбек Кокв, жыйылыуу эсептерине багы боре, бюгонюлда бизнесси инвестицияла келлендирюу экономиканы айныуу, регион бюджетни къолайыны ёсююню, социал жумушланы кеси алдыга тамамлауу баш амалларындан бири болганын чертенди. «Ол борчу республикалы даражада, муниципалитетледе да толтуру кюн, ботюп къаууу ишлерге тошерикчи», — деп къошханды ол.

ЮСОПЛАНЫ Галина хазырлаганды.

Мадар

Орамла бла тийреле тазаланадыла

Жол эм коммунал служба Тырынауу жолларын бла тийрелерин андан ары тазаладыла. Ишле сутка сайын толтурулук жумушланы планларына тийишлиликде бардырылдыла. Шахарны ара орталык уюлуга эмда жаны жюрогенге амал этилгенди. Району жер-жерди административиясына бла социал объектлеге келтирге онгла да жалчытылгандыла.

Бирхы басыну болумлары кетери ишле бардырылганга турадыла, деп жазганды КъМР-ни Башчысы Казбек Кокв телеграм-каналында.

Къайгырыу

Бирхы кетерча ызланы тынгылы жангыртырыккъыла

КъМР-ни Башчысы Казбек Кокв республикада жашагана алгъа Тырынауу шахарда ыркхдан кюруланыуу жангы системаны кыуару жаны бла ишчи оюсонден билдиргенди: «Специалистле — алимле, проектировщикле, инженерле бла бирге Тырынауу шахарда ыркх кетерча эмда улоу ызланы тынгылы жангыртыуу бла байламлы сооруюны андан ары тинтебиз. Баш борч — келлик онкыллага алгъа Гирхожан суу бла келген ыркх бла байламлы жарысуланы кетюрюд», — деп жазганды ол социал сеткеде жазганын каналында.

Публикацияда бусагътада 10 жуукъ концепция хазырланганы билдириледи. Ала-аны араларында — ыркх келген каналны кетюрюд, аны кыуарамн кючлеу, ётдюору онларын эркинрект этюу, Транспорт инфраструктура

жаны бла онганы араларында — локот пюбонде тоннелни ишлеу не да жангы келюрюн тартыу, ол санда вантовой конструкцияны эмда хауаны мейллыгы бла байламлыуу амалларына да къпар.

«Жуукъ эмда бегитер келмеген оюноусу белгилеркибиз, андан сора тийишли ишлени башлауу керекчи. Дагыда аны бла бирге шахар тийреде Бахсан черкени сол жагысында асфальт-бетон салынган башха толу маршрут ызы кыуар умутлубуз», — дегенди республиканы оюноусу.

Болум

Сакълыккыны унутмагъыз

Тюнеме 15:30 сагътада Элбурусу къыбыла этегинде 3200 метрге жуукъ бийикликте таш, балчык кыуары ыркх келгенини оюсонден билдиргенди. Аны эсебинде турист кластерни объектирине инфраструктурасына заран болмагъанды.

«Энгизге салайык, бусагътада республикада ыркх келюу кюрокюу уллулу. Ол исигиликни кетюрюлююу эмда хауаны мейллыгы бла байламлыуу амалларына да эконг процесслени тириликке себеплик этедиле.

Турист маршрутлада болган сакълыккыны унутмагъыз, терк жетген службаларны бирлешкен номери — 112, деп жазылды КъМР-ни Башчысы Казбек Коквун телеграм-каналында.

Себеплик

Болушлукъ — ахшы къоншуланы тереси

Адгяга Республиканы Башчысы Мурат Кумпиловну бурюруна тийишлиликде Къабарты-Малкъарга Тырынауу шахарда кеп болмай келген ыркхдан къыйналганыла гуманитар болушлукъ ашырылдыла. «Единая Россия» партияны ол регионда толтуруучу комитетини таматасы делегацияга башчылык этген Рамазан Афашагов бу жумушун магъаналылыгын чертенди.

«Биз Къабарты-Малкъарны къарында халккы Адгяга Республиканы жамуауы алай къыйын кезиуеринде аламы бирлешерине болганын северлерин сюйгенби. Гуманитар болушлукъ этип, ичер суу, чёплеу жау, тюроч-тюрюу жемиш суула, жашау турмушда керекли химия абориле да келтиргенби», — дегенди Рамазан Афашагов.

Келтирилген жол болушлукъ жеринде турочча жерлени кыуару жаны бла кюрошенге Элбурус району административиясына берилгенди.

Къонаккъайлыкъ

Солуйдула, саулу къларын да кючлендиредиле

Кеп болмай Херсон областыны Скадовск муниципал районундан школчыларны кючлендиргенди. Бу жол жаш адамлары бай программа сакълайды. Ол санда медико-реабилитация, социал-психология болушлукъ да талдырылды.

Юч ыйыккыны ичинде къонаккъала заманларын зауукълуклу эм хайырлы ётдюоруча онгла кыуаргакландыла. Ала, саулу къларын кючлендиргенден сора да, республиканы жашауу бла толурак шагърейлендирилди. Эмда, жашау жерлерибизни керюзюкчюла экскурсияла кыуарылгандыла эм миллет азыккъла бла да сыйла нырыкъдыла. Эледе, мадангит араллада болган кезулеринде регионда жашаганыла жашау болумларын, адет-терелерин да игрек танырыкъдыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

«Шендого медицинага келишкен битену онкларыбыз бардыла»

2 бет

«Окъууда, ишде да жетишмилликке итинеме»

2 бет

«Иги адам, негерик эсе, муратыга жетдиур»

3 бет

«Къайын амам мени экинчи амам эди»

4 бет

ПУНКТ ОТБОРА НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ (3 РАЗРЯДА), Г. НАЛЬЧИК

ДЕНЕЖНОЕ ДОВОЛЬСТВИЕ

от 210 ТЫС. РУБ. в МЕСЯЦ (в зависимости от воинского звания, должности и выслуги лет)

от 50 ТЫС. РУБ. до 1 МЛН. РУБ. (за период адаптации и прохождения военной подготовки)

1 900 000 РУБЛЕЙ

ЕДИНОВРЕМЕННАЯ ВЫПЛАТА ПРИ ЗАКЛЮЧЕНИИ КОНТРАКТА

ОБРАЩАЙТЕСЬ В ПУНКТ ОТБОРА НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ ИЛИ ВОЕННУЮ КОМИССИЯТ ПО МЕСТУ ЖИТЕЛЬСТВА

Г. НАЛЬЧИК, БЕДЖЕНОЕ УЛ. ДИДОРОВА, Д. 198 ЧАСЫ РАБОТЫ: ПОНЕДЕЛЬНИК ТЕЛЕФОН ДЛЯ СВЯЗИ: 8 (866) 278-04-94

Муниципал сабат

КъМР-ни Башчысы Тырныауызда хаталаны кетериуге къатышханланы барысына да ыспас этгенди

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков «муниципал сабат» баш бардырды. Анда ош шындоо бек алгъа тамамлангъанын керекли борчулары юсперинден барганды.

Эсте тутуу

Халкъыны келир кюнюню азанчысы

Малкъар прозаны мурдоорун салган жазуучу Хочуланы Шабазыны жашы Салих 1910 жылда Көндөлөндө тууганды.

Бек сюйгөнү аты атасы бла къошда кылаша, къартлары тауруларына тынгылаган болганды.

БИЛИМ АЛЫНУУ ЖОЛЛАРЫНДА

Салих Көндөлөндө 4-жылдык шолулу атчыланы саанында бошпаганды, атасы аны андан ары окуурга Нальчикке Ленинчи окуу шархарчыгъа келтиргенди.

СУРАТЛАУ СЕЗЮ

Аны Жазуучулары союзуна 1933 жылда алынганды. Ол дагында кеп китапха орус классикни юсюнден, «Кавказы эмчек жашы» (М. Ю. Лермонтова аталып) эм башлаша.

Салих, «Кавказы эмчек жашы» (М. Ю. Лермонтова аталып) эм башлаша.

Мағаналы ушақт

«Шендюню медицинагъа келишген битеу онгларыбыз бардыла»

Биоген редакцияны къонагы Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы врачы, медицина имуланна кандидаты Гайыпаны Алёнады. Ол КъМР-ни Саулик сакълау министрствосу Перинатал арасыны баш врачы болуп иштегени ий кесек болды. Аны бла ушагъыбызны да иши бла байламлы соруудан башлашганды.

алистте да къагъанакны, ананы да ёлмонден кутарыр оюн кыларындан келгени аймадыла. Кертиди, балчыкълыны барысын да кутаралмайбыз, алай ананы жашуларын а сакълапалыбыз.

Перинатал арада тиширылгъа кыйматлы багъарча амилла бардыла. Врачларыбыз кий омен бла ишлейди. Бир бир даамгъа да угъай демейбиз, ашкереклибиз не заманда да аныкъалыла. Жашуларына бла саулыкъларыны уллу къоркуу тогъен тиширюлары дайым да тинтпейтир сабыз. Аны бла да кыямат, хар эртен тамайы баш акусюр-рингеклоубуз республиканы битеу медицина районларында бла шахар округларында саулык сакълау урденденла бла селектор кенгеш бардырады. Энци бригадаларыбыз а керек болгандай республиканы кыясы районну, шахарына да жеткеле, болушукъ алыды, керек болса, сабыни, анысан да берип кетиребиз.

Бизде болган онгла кеп жердеде жоқдыла. Аны оюн болуп, бери Шимал Кавказы башха субьектеринде да кепле, келдилик сабий табаргъа, кесиреке бакъ болганды.

ЭКО амал сизде да жетишимли хайыраманлыгъын эшиткенме, ол жаны бла болушукъ изилегеле келюмоделе?

Аз дорюлоду. Жылдан-жылгъа алыны сабы ёсө барды. Ол жаны бла онгларлыкъ аламатдыла. Битеу иши да жакъсыздыла. Тиширю баш иеси бла бизни арагъа саулугъуна тинтирдирге келеди. Анга ЭКО этиледиле, андан сора, сабыни тапкъаны, дайым арчыны къурауды болды. Алай бла кепле бауларын сау-саламат жый ёсдоредиле.

Биринчи сабыни табаргъа келген

Алёна Азретовна, сабийне тууу бла болуп республикада кылаанды? Арт жылда ол жаны бла хал, саулай кыларды кыбик, бизни республикада да игиленгенди. Анга уа Президентини, федерал эмда регион правительстволаны ююорине кылопайларын ёсдорюу жаны бла оюулары бла мадарлары себеплик эткендери баялды.

Республиканы юсюнден айткъанда, ма бу шапта да тамамлыкъ этедиле халык кёрюкторге: быйлыны озган алты айында Перинатал арада 36 этис тууганды. Бир айда уа этисле озгуз оқунда болгандыла. Андан 13-сөө - кезилеринде, 23-сөөу заманлардан алгъа туугандыла. Онеки анга бир жолгъа къыз бла жаш туугандыла. Дагында къызчыкъладан - алыт, жаныкъладан да 18-сөө этисле болуп кёрингенди дуния жаргъын.

Къызчыкъланы араларында бек аз аурлугу болган 930 грамм эди. Жашчыкъланы анык аурду төрт килограммдан артыкъ тариханды.

Перинатал арада амалгъа бла къагъанакълар болушукъ тапдыры жаны бла жангъыныкълыа уа бармыдыла?

Бизде ююорню курауну эмда сабий табарча этиню арада иштейди. Жаныгъа текнологиялар да хайырланады. ЭКО бла кептеле болушыбыз. Шендюню медицинагъа келишген битеу онгларыбыз бардыла. Ол а ашык керюмдеде болдуругъа оң береди. Эм башы - баланы замандан алгъа

Гайыпаны Алёна, медицина имуланна кандидаты

Жаш тёлө

«Оқууда, иште да жетишимлиликке итинемде»

Умбашланы Хусей быйыл шолулу бошап, уллу жашаудан биооглонокке имулау болгъан жаш тёлөозарды. Ол Нальчинин 32-чи номерли мектебинде имини-биогияны классы бийлик алганды. Бир къыла сыналгъан бийлик балалык берип, алын майдалгъа кертиби бла тинишип болгъанын да аныкълапалыбыз.

Андан сора да, ол аты жылдындан башлап инглиз тилге терен ююорню бла керюшенлей келеди. Бу дерс бла байламлы чертирча жетишилери да келдилю. Сөз оқунда, 8-и класс болгандыла. Оқуучулары битиреги жерге деп олимпиадалардан инглиз тилден регион даражда чемпион жерге къыскара эди. Ызы бла азыр, кыркыл кезинюне къатышып, анда теринчю болганды.

Биз а биогон аны бла оқуугъа кёз къарамыны, мулараны юсперинден ушақ этенбиз.

Хусей, эм алгъа, алгъышымызды мектепни алай ий бошпаганды. Къалтайларды аны бла байламлы сезимдерини, сакълагъанымыз алай озелгенди.

Сакъламагъанымыз деп айттылыкъ тойломне, нек дегенде биринчи классдан да «бешлеге» оқууымыз. Манга окуу тын берилгенди, артыкъ кыйналмагъанымыз.

Анам да шолдай ий оқууганды, ол деп атын майдалгъа тиийлиш болганды. Жашауында мен эм акъыллы, биллими адамгъа санагъаныма - ол аныкъанды. Атабийланы Отпатим. Аны айтыным, гитчелеримде да аны кеп сорганма, ол жууп тампагъан затны уа кёрмегенме. Аны жомакълары, таурулары да сейр эдиле. Аныбиз болында болгандыла, мен и, гитчелештиримде да къалай жасаргъанымызды, бизге кырагъанды да.

Баям, мектепте алай ий оқуугъанымызда да бичимни кыялыны барды. Нек дегенде биринчи классдан да ий оқуугъанымызды, сегизиндеде болгъанымыз да, башха шолдай да кепчю, нёрлерге бла тышында да асырауракъ тартыра башлашым. Ол заманда ананы анасы къатында олтургуп, ариу өслештиди. Шубун-тенги жорютоуню, аны бла бирге оқууну-билюмни магъанасын да аныкътады. Аны сабатын, устаздан тышында да, юйде сабатын тутуркъ эртен, анга тош жол ююреткен адамла болса, ол, алай да, ахшыды.

Сынауларгъа уа къачан эмда къалай хазырланып тюрберген эдинг?

Математиканы профилини толдоюн бергенме. Ол биринчи сынауым

биллиме шынарча, келендиргенлей турганды.

Математи энци бошарыкъ жашлагъа бла кызгалагъа ЕГЗ-леге хазырлануу бла байламлы эсгертирге сюйген затын а бармынды?

Сынауларгъа заманыны тас этмей хазырланырча керекди. Телефонну къолдан кетиргенликте, бир кере тышына чыкъмай къалгъанымызды, хата болушукъ тойлоидю. Андан эсе, жорукъланы бир кесек артыгыракъ кытайрса, оқуус хайырлы болушукъ.

Оқуучу биллиме къалай кеп салгъанымыз кере, аны керюне жашуруна къалай эсе бурганы, кыайырчыны аныкъланган сунама. Санагъ оқууму оғесес спортну ий берилсе эсе, къулгъдан келгенге хунерини аныкъган, ол заманда жетишилди да болушукъ.

Сынауларды ЕГЗ халда болгъанларына эмда ала берген амалланы барлыкъларына къалай кыраасыз?

Бир къырай сыналда - ала, сабынлы биллим дараханларын аныкълагъа-ангарындан сора да, сөз оқун, эпте, шахарда ботонелге къайда оқууде да оқуугъа кириге оң береди. Аны бек ахшы амалгъа санама.

Эм алгъа къалай болгъанымызды экибизе тошорикъ, шолканы бошпаганы эки кере кытайыр бергендикте экзаменлей, шендо уа алай тойлоидю. Эм алгъа устанда, юйде да сабын ЕГЗ-ле бла къорктургъа керек тойлоидю. Хау, оқуу, биллим адамгъа кеп жолну анында, алай эсе да, биринчи-эки аны салгъуруна эсе бургуура тиийлишиди.

Энци студент да болгъанса, оқуугъа уа къырай киргенсе, къалайдыла муларатрын?

тиширюлары жыл санлары къалай бирди?

Ол жылдан-жылгъа бийик бола, ёсө барды. Бир оқуу бизде 49 жылды болгъан тиширю сабий тапкъанды. 53-жылдык эки тиширю да келген эдиле аурдукълары болуп. Ала барысы да сабынрини кълопларыны биринчи кере алгъанды.

Балчыкълары саулыкълары болуу туугъанымызда?

Шендюню медицина бек узакъгъа атлагъанды, аны хайырландан анга, балагъа да къорктургъа тойлоидю. Кертиди, сабий табаргъа тап жыл сан барды. Алай тиширю къыркъ неда олли жылда ана болургъа оғес эсе, биз анга угъай демейбиз. Бек башы - замандында врачча барып, өзепте турдууду. Ол заманда ауруну аныкълагъа, керек болса, анга, къагъанакълар да болушукъ өзтеге къолдан келеди.

Биз тиширюларгъа, эр ишилгенге да дайым эсгертенлей турабыз ата-ана болурдан алгъа саулыкъларын тинтирдирге кереклибиз. Аланы саулыкълары кеп болса, сабий да къыраулу болады. Бусогъатта атыны бла ананы саулыкъларын игилдендири аюла кепледи, жаланда замандында врачча кёрюкторге кереди.

Бусогъатта сабий табарча амалны ош ала асырал кырагъа оң барды, ол а къалай бир хайырлыды?

Хау, Алай амал да барды, ол санда бизни арада да. Болсада он жылгъа азыра асырагъа неге керекди? Аны не магынасы барды? Хар немн да замандында өзтеге керекди деп, нем алай къырама.

Ушақны ХОПАЛАНЫ Марзинг бардырғанды

Солдан онгига: (олтургъанла) Салихни анасы, Мускуланы Аматны юй бийчеси Къумукъланы Захират, (юспелген) Хочуланы Ахмат, Хочуланы Салих, Аматны юй бийчеси Сюйюшланы Бексада, Салихни къарындашы Самат. Сабийле Хочуланы Къубадиби бла Сулеймандыла.

БИРИНЧИ ЖУРНАЛИСТЕНИ САНЫНДА

Онбешжыллыгында республикада оң тилде чыкъгъан «Къарахаалкъ» газетде жазгъанлары чыгъыл жазгъанды. 1991 жылда энци «Ленинчи жол» газет аылгъанды, ол онбешжыллыкъ Салихни ары энци корреспондент энти алгъандыла.

Аны тентгисин болгъан халгъа жазуучу Гуртуланы Берг эсгерилеринде: «Бир бирини бек иги таный эдик, ол литературабыз биринчи алтам эте туруп, къурау комитетте да бирча киргенбиз... Гордожда бир кесек ишлегенде сора, Хочуланы Салих да, мен да «Ленинчи жол» газетде ишлерге кёрчюд. Эсимди, анда ишлей тургъанлай, литература ишле бла керюшенлейбиз. Бирде уа Салихни муларлары, орусчагъа кёрюклопун, «Огонек» журналда басмаланады. Ол да, мен да анга бек къуанганды эдик. Редакторубуз Бептайланы Таусо уа, алгъаш эте, Салихни кёрюп туушун эди...» деп жаздыды.

Алай жашлай оқуна, ол къыска заматкаладан, очерклене башлап, назмуру, халгъарча, оқуучу болгъанды. Нени юсюнден болгъанлары болгъанымызды, уста суратлау тил хазнасыны байлыгъын хайырлана билгенденди... Аланда халкъ чыгъармачылыкъны ызы, лирика ишленди танылдыла. Улуу Ата журт уруу башланганды, ол чакъыргъа сатыла жазгъанды. Урушун юсюнден оң халпары да барды: «Таскъахлы», «Жахилик къорвасын», «Ана тилден бир-эки сөз», «Мусос Жабелов», «Багъалы саугъа»... Сакъланган кесамат ишери да бардыла: «Пролетар самокритика бла кесини жангъларынын тозотулгъаны болгъанды...» Халкъ поз Кязим жырлайды, «Салам, эртенлик» (Къулийланы Къайсынын къытайына), «Къалны къалын» (Гёплайны Рамазанын песса-эски кере), «Жийой историка» (ана тилде кёрюклоплен

орус классикни юсюнден,

«Кавказы эмчек жашы» (М. Ю. Лермонтова аталып) эм башлаша. Хочулу жарыкъландыруу иште да кеп къылым салганды. Кеси назмула, халпарча жарадырып, орус тилден кёрюклоп, окуу китапала чыгарганды. Асылтаны Хасан бла бирге биринчи дорсетип чыгарганды, анга онтуу жый бола эди.

СУРАТЛАУ СЕЗЮ

Аны Жазуучулары союзуна 1933 жылда алынганды. Ол дагында кеп китапха орус классикни юсюнден, «Кавказы эмчек жашы» (М. Ю. Лермонтова аталып) эм башлаша. Хочулу жарыкъландыруу иште да кеп къылым салганды. Кеси назмула, халпарча жарадырып, орус тилден кёрюклоп, окуу китапала чыгарганды. Асылтаны Хасан бла бирге биринчи дорсетип чыгарганды, анга онтуу жый бола эди.

властны юсюнден жазмай, гышукъгъа минни баргъан жашчыкъны юсюнден, арбаны тартып баргъан ёлгозени юсперинден жазганды деп. Экинчи коң Хочуланы Салих ол китаны юсюнден бир аламангъа атыгъа жазып, аны ол дауладан къултулганын ырызлыкъ бла сагъынуучу эди Къайсан.

Ол аны дуниядан алай жаштай кеттенине къалай жарыгъанына ана ататан назму ююю сагъатлыкъ этеди. Анда былай тизигиле бардыла: Хочуланы Шабазыны жашы Салих. О, закый жазуучубуз, ахшы Салих! Кыялай эрте, кыялай эрте тас этдик Сени - уруш жели алды да кетти!

Бу дуниягъа уруш, палах келсе, желин ийберсе, Жошаддыла сенини игиле, Фохмулу эсиле - сени микбиле...

Гуртуланы Берг тапкъан бир-бир жазды: «Салих бла аламыз тапкъан Сурор аты орманда, бир фатарада, экибиз да бир столу ки жанындан бир бирге кырап, Ленинчи тому оқуу тура эдик. Бир заманда «эниг» деп, таскыдан оқуу ёткю, арты жанындагы къабыргъа тийди да, топуракъчыкъла акъылды. Биз экибиз да столубуздан эниште ийилдик. Жашырын къарагъыбызда уа, бир аты, къара жакъчылы, башы да болгъыш бла байлынып, ат юсюнде алгъа ийлип, къызын бара эди... Экибиз да ол коңден сора бир-бир сатяларыбызны тоюбюде жашарын атыла, арыбызны жаз эдик. Салих - Салих Малкъарлы, мен да Роберт Кавказлы болгъан эдик...»

«ДЕПЛИК, НЫЗМАЛЫК, СЫНАУЛА ДА

Салих не хазна бирлен келлерине тийен болуп эди - ол бек ардели адам болгъанын айтычу эдиле таскыдан. Биз, бирде баш келгенге, аны абындырыкъ сюйгенле болгандыла. Ала бирде умутларына да жетгенди.

Жарасуугъа, биринчи публицистизини, биринчи критика сатяларыбызны авторуну, биринчи халпар жарнда ишле башлагъан жазуучубузун жашуу къыска болганды. Кеси ырызлыгы бла Ата журт урушун ал коңлеринде оқуна къазауатча кетип, жерликке тошуп, ол 1942 жылда 26 июлда Украинада Белая Церковь шахарда фашист коңпагъерде зуушанды. Алай ахжылды юзюлгенди Салихни жашуу.

Ол кеси заманыны акъыллы, биллими, игилик излетиле халкъсын, миллетин да сюйген, жашууну татысын эди. Салихни жаны Къуанам Орта Азияда сабийлей жашаудан кеткенди. Кызы Люба уа «Коммунизмге жол» газетде ёлмонде ишле турганды.

Жазуучу аты уа биогон да унутылмагъанды. Филология имуланна доктору Биттир-Люба уа «Коммунизмге жол» газетде ёлмонде ишле турганды.

Ол кеси заманыны акъыллы, биллими, игилик излетиле халкъсын, миллетин да сюйген, жашууну татысын эди. Салихни жаны Къуанам Орта Азияда сабийлей жашаудан кеткенди. Кызы Люба уа «Коммунизмге жол» газетде ёлмонде ишле турганды.

Жазуучу аты уа биогон да унутылмагъанды. Филология имуланна доктору Биттир-Люба уа «Коммунизмге жол» газетде ёлмонде ишле турганды.

МУСКУЛАНЫ САКИНАТ.

